

Rolnummer 2905
Arrest nr. 61/2005 van 23 maart 2005

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 2262*bis* en 2276*bis* van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Luik.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke en J. Spreutels, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij vonnis van 30 januari 2004 in zake M. Mazza tegen M. Baiwir en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 4 februari 2004, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Luik de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de artikelen 2262bis en 2276bis van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre zij voorzien in een vijfjarige verjaring voor de vorderingen inzake beroepsaansprakelijkheid van de advocaten, terwijl de verjaring voor de vorderingen inzake beroepsaansprakelijkheid van de afgevaardigden van een maatschappelijke organisatie die handelen in het kader van artikel 728, § 3, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, tien jaar bedraagt ? ».

Memories zijn ingediend door :

- M. Baiwir, wonende te 4000 Luik, Clos de l'Horticulture 1, M. Baronheid, wonende te 4970 Stavelot, route de Trois Ponts 26, en R. Parthoens, wonende te 4680 Hermée, rue Grand Aaz 29 C, handelend in zijn hoedanigheid van gewestelijk secretaris van het Algemeen Christelijk Vakverbond, waarvan de zetel gevestigd is te 4020 Luik, boulevard Saucy 8;

- M. Mazza, wonende te 4100 Seraing, rue André Renard 342/51;

- de Ministerraad.

M. Baiwir, M. Baronheid, R. Parthoens en M. Mazza hebben memories van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 18 januari 2005 :

- is verschenen : Mr. P. Louage *loco* Mr. B. Bronders, advocaten bij de balie te Brugge, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Snappe en A. Alen verslag uitgebracht;

- is de voornoemde advocaat gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Bij een beslissing waarvan op 10 februari 1994 is kennisgegeven, sluit de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (R.V.A.) M. Mazza uit van het voordeel van de werkloosheidsuitkeringen van juli 1990 tot 30 september 1993. De R.V.A. vordert de voormelde uitkeringen terug en sluit M. Mazza uit van het voordeel van de uitkeringen voor een periode van zestien weken vanaf 14 februari 1994.

Bij een beslissing waarvan op 16 februari 1995 is kennisgegeven, beperkt de R.V.A. de uitkeringen van M. Mazza tot het tarief « samenwonende » van 1 juli tot 18 november 1992.

M. Mazza, aangesloten bij het Algemeen Christelijk Vakverbond (A.C.V.), stelt tegen die beslissingen beroep in en wordt daartoe bijgestaan door M. Baronheid, afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers.

De Arbeidsrechtbank te Luik bevestigt de betwiste beslissingen bij vonnissen van 12 juni 1996, waarvan op 14 juni 1996 is kennisgegeven. De juridische dienst van het A.C.V. deelt M. Mazza mee dat de beroepstermijn op 8 september 1996 verstrijkt.

Op 6 september 1996 schrijft de advocaat van M. Mazza aan het A.C.V. dat geen beroep kan worden ingesteld, daar de beroepstermijn verstreek op 15 juli 1996 en niet op 8 september 1996. Het A.C.V. betwist elke aansprakelijkheid. M. Mazza leidt op 26 november 2002 een dagvaarding in, ertoe strekkende M. Baiwir, M. Baronheid en R. Parthoens hoofdelijk, *in solidum* of de ene bij ontstentenis van de andere, te veroordelen tot betaling van het bedrag van 6.432,61 euro. De verwerende partijen en de vrijwillig tussenkomende partij voor de verwijzende rechter vragen in hoofdde dat de voormelde prejudiciële vraag aan het Hof zou worden gesteld.

III. *In rechte*

- A -

Standpunt van de eisende partij voor de verwijzende rechter

A.1. De eisende partij voor de verwijzende rechter is van mening dat artikel 2262bis van het Burgerlijk Wetboek alleen betrekking heeft op de persoonlijke rechtsvorderingen, terwijl artikel 2276bis van hetzelfde Wetboek de beroepsaansprakelijkheid van de advocaten beoogt. Overigens, hoewel de handelingen gesteld door de vertegenwoordigers van de afvaardigingen van de representatieve organisaties van werknemers voor de arbeidsgerechten kunnen worden gelijkgesteld met en soortgelijk zijn aan die van een advocaat, is het toch zo dat hun afgevaardigden slechts aldus handelen omdat zij werknemers van een representatieve organisatie van werknemers zijn. Wat hun aansprakelijkheid betreft, zijn zij op grond van artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten vrijgesteld van hun schuld, behalve in geval van bedrog en zware schuld.

De situatie van de advocaat is anders, aangezien hij aansprakelijk is voor zijn schuld, hoe licht die ook is. Er is geen enkele band van ondergeschiktheid.

De afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers kan alleen optreden voor de arbeidsgerechten omdat er een arbeidsovereenkomst bestaat en hijzelf werknemer bij een dergelijke organisatie is.

Dat fundamentele verschil verantwoordt volgens de eisende partij ook het verschil in verjaringstermijn.

Bovendien is het aanvangspunt van beide verjaringstermijnen niet hetzelfde: de gemeenrechtelijke verjaringstermijn vangt aan op de datum van het schadeverwekkende feit. De verjaringstermijn van artikel 2276bis van het Burgerlijk Wetboek vangt daarentegen aan op de datum waarop de advocaat zijn taak beëindigt. Dat brengt onderscheiden gevolgen met zich mee. De advocaat zou immers een fout hebben kunnen begaan op het ogenblik van de akte van rechtsingang en de aansprakelijkheidsvordering zou pas vijf jaar na het beëindigen van zijn taak kunnen worden ingesteld. De eisende partij stelt vast dat, indien die taak zeven jaar eerder is aangevat, de vordering kan worden ingesteld twaalf jaar nadat de onrechtmatige daad is gepleegd.

De eisende partij is van mening dat de prejudiciële vraag dus ontkennend dient te worden beantwoord.

Standpunt van de verwerende partijen en van de vrijwillig tussenkomende partij voor de verwijzende rechter

A.2. De afgevaardigden van de representatieve organisatie van werknemers, de verwerende partijen en de vrijwillig tussenkomende partij voor de verwijzende rechter, zijn van mening dat zij, bij de vertegenwoordigende opdracht die artikel 728, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek hun toekent, dezelfde functies en bevoegdheden uitoefenen als een advocaat. Volgens hen bestaat dus geen enkel verschil in de aard van de bijstand die een partij geniet naargelang zij zich voor het arbeidsgerecht laat bijstaan door een advocaat of door een afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers.

Zij zijn van mening dat het verschil in verjaringstermijn van de aansprakelijkheidsvorderingen die respectievelijk kunnen worden ingesteld tegen een advocaat of tegen een afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers, op geen enkele redelijke verantwoording berust.

Bij de totstandkoming van de wet van 8 augustus 1985 betreffende de verjaring van de beroepsaansprakelijkheid van de advocaat en de bewaring van het archief is kennelijk uit het oog verloren dat de afgevaardigden van de representatieve werknemersorganisaties dezelfde materiële handelingen als die van een advocaat moeten verrichten. Het feit dat de vertegenwoordiging door een afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers kosteloos is, terwijl de advocaat erelonen ontvangt, kan een verschil in behandeling niet verantwoorden, wel integendeel.

De prejudiciële vraag dient dus bevestigend te worden beantwoord.

Standpunt van de Ministerraad

A.3.1. Volgens de Ministerraad dient de prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord.

In de eerste plaats dient uit de elementen van het dossier te worden afgeleid dat de prejudiciële vraag alleen betrekking heeft op de eerste paragraaf van artikel 2276bis van het Burgerlijk Wetboek en op het eerste lid van de eerste paragraaf van artikel 2262bis van hetzelfde Wetboek.

De Ministerraad vervolgt dat een mogelijke discriminatie dus dient te worden toegeschreven aan een leemte in de wetgeving, namelijk de ontstentenis van een uitzondering op de gemeenrechtelijke verjaringstermijn ten behoeve van de afgevaardigden van de representatieve organisaties van werknemers. De Ministerraad verwijst naar het arrest nr. 1/2004, waarmee het Hof heeft geoordeeld dat, aangezien voor de gemeenten in geen enkele verjaringstermijn is voorzien, de gemeenrechtelijke verjaringstermijn daarop van toepassing was en dat dit niet discriminerend was ten opzichte van de specifieke termijn voor de Staat. De Ministerraad stelt voor te dezen dezelfde redenering te volgen. Vervolgens dient te worden herinnerd aan het arrest nr. 137/2001, waarin het Hof zich reeds heeft uitgesproken over artikel 2276bis van het Burgerlijk Wetboek, dat de bijzondere verjaringstermijn ten behoeve van de advocaten invoert.

A.3.2. De Ministerraad is vervolgens van mening dat de categorieën van personen onvoldoende vergelijkbaar zijn. Ten eerste kunnen de advocaten elders dan voor de arbeidsgerechten optreden. Bijgevolg is het risico dat zij lopen, veel groter. De advocaten bieden bovendien bijzondere en dwingende waarborgen op het gebied van hun bekwaamheid, hun onafhankelijkheid en hun integriteit, en zijn onderworpen aan specifieke professionele en deontologische verplichtingen. Het optreden van de afgevaardigden van de representatieve organisaties van werknemers is slechts een vorm van subrogatie die een uitdrukkelijk schriftelijk mandaat vereist van diegene die zij vertegenwoordigen, terwijl de advocaten handelen als mandataris van hun cliënt en uitsluitend met een mandaat *ad litem* dat zij niet moeten aantonen, tenzij anders bij de wet is bepaald. Ten slotte valt de verjaringstermijn van de beroepsaansprakelijkheid van de advocaat samen met de termijn inzake de bewaring van de stukken. Die verplichting geldt niet voor de afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers.

In de veronderstelling dat de twee categorieën vergelijkbaar worden geacht, berust het verschil in behandeling volgens de Ministerraad te dezen op een objectieve en redelijke verantwoording. Opnieuw dient het arrest nr. 137/2001 van het Hof - en in het bijzonder de overwegingen B.15 en B.18 ervan - als referentie te worden aangevoerd.

Memorie van antwoord van de eisende partij voor de verwijzende rechter

A.4. De eisende partij voor de verwijzende rechter sluit zich aan bij de memorie van de Ministerraad en in het bijzonder bij de verwijzing naar het arrest nr. 137/2001 van het Hof.

Memorie van antwoord van de verwerende partijen en van de vrijwillig tussenkomende partij voor de verwijzende rechter

A.5. De opmerkingen van de eisende partij en die van de Ministerraad in verband met het feit dat de advocaten voor andere rechtscolleges kunnen pleiten, zijn, volgens de verwerende partijen en de vrijwillig tussenkomende partij voor de verwijzende rechter, te dezen niet relevant, aangezien het erom gaat de verschillende verjaringstermijnen met elkaar te vergelijken in zoverre zij alleen voor het arbeidsgerecht van toepassing zijn.

Overigens heeft het arrest nr. 1/2004, dat op de schuldvorderingen van de Staat van toepassing is, niets uit te staan met het onderhavige geval.

Vervolgens moeten ook de afgevaardigden van de representatieve organisaties van werknemers de bijzondere waarborgen bieden op het gebied van bekwaamheid, onafhankelijkheid en integriteit. De afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers is onderworpen aan een hiërarchisch gezag en de sancties van het arbeidsrecht kunnen de disciplinaire sancties vervangen.

Het feit of een mandaat schriftelijk (voor de afgevaardigde) of stilzwijgend (voor een advocaat) is, is in geen enkel opzicht relevant ten aanzien van de verjaring van de aansprakelijkheidsvorderingen.

Wat de termijn inzake de bewaring van de stukken betreft, hebben de afgevaardigden van de representatieve organisaties van werknemers reeds geruime tijd de termijn inzake de bewaring van de stukken van de advocaten overgenomen.

Ten slotte zijn de verwerende partijen en de vrijwillig tussenkomende partij voor de verwijzende rechter van mening dat de eisende partij ten onrechte beweert dat de aansprakelijkheid van de werkgever van de afgevaardigden van de representatieve organisaties van werknemers in het geding zou zijn. Immers, aangezien de representatieve organisatie van werknemers geen rechtspersoonlijkheid heeft, is het de aansprakelijkheid van de afgevaardigden van de representatieve organisaties van werknemers die voor de arbeidsgerechten in het geding is.

- B -

B.1. De verwijzende rechter vraagt aan het Hof of de artikelen 2262bis en 2276bis van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden, « in zoverre zij voorzien in een vijfjarige verjaring voor de vorderingen inzake beroepsaansprakelijkheid van de advocaten, terwijl de verjaring voor de vorderingen inzake beroepsaansprakelijkheid van de afgevaardigden van een maatschappelijke organisatie [lees : representatieve organisatie van arbeiders of bedienden] die handelen in het kader van artikel 728, § 3, tweede lid [lees : eerste lid], van het Gerechtelijk Wetboek, tien jaar bedraagt ».

B.2.1. Artikel 2262bis van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« § 1. Alle persoonlijke rechtsvorderingen verjaren door verloop van tien jaar.

[...] ».

B.2.2. Artikel 2276bis van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« § 1. De advocaten zijn ontlast van hun beroepsaansprakelijkheid en zijn niet meer verantwoordelijk voor de bewaring van de stukken vijf jaar na het beëindigen van hun taak.

Deze verjaring is niet van toepassing wanneer de advocaat uitdrukkelijk met het bewaren van bepaalde stukken is belast.

§ 2. De vordering van de advocaten tot betaling van kosten en ereloon verjaart na verloop van vijf jaar na het beëindigen van hun taak ».

B.2.3. Artikel 728, § 3, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« Voor de arbeidsgerechten mag bovendien de afgevaardigde van een representatieve organisatie van arbeiders of bedienden die een schriftelijke volmacht heeft, de arbeider of bediende, partij in het geding, vertegenwoordigen, in zijn naam alle handelingen verrichten die bij deze vertegenwoordiging behoren, pleiten en alle mededelingen ontvangen betreffende de behandeling en de berechting van het geschil ».

B.3. Hoewel zij zich in objectief verschillende situaties bevinden, bevinden de advocaten en de afgevaardigden van een representatieve organisatie zich, wanneer zij een persoon voor het arbeidsgerecht vertegenwoordigen, in situaties die niet in die mate van elkaar verschillen dat zij niet met elkaar zouden kunnen worden vergeleken.

B.4. De twee met elkaar vergeleken bepalingen voeren een verschil in behandeling in wat de verjaringstermijn inzake de beroepsaansprakelijkheid betreft : in het geval van de afgevaardigde van een representatieve organisatie is de gemeenrechtelijke termijn van tien jaar van toepassing; in het geval van de advocaat is dat de termijn van vijf jaar.

B.5. Artikel 2276bis is bij de wet van 8 augustus 1985 in het Burgerlijk Wetboek ingevoegd. In de argumentatie die voorafgaat aan het voorstel dat zou leiden tot die wet wordt opgemerkt dat talrijke bijzondere wetten in korte verjaringstermijnen hebben voorzien om het verjaringsstelsel dat die termijn in principe op dertig jaar vaststelde, te actualiseren (*Parl. St.*,

Senaat, 1984-1985, nr. 836/1, p. 2). Ook al blijft de dertigjarige verjaring, die later bij artikel 2262bis van het Burgerlijk Wetboek is vervangen door de tienjarige verjaring voor de persoonlijke rechtsvorderingen, de regel voor zakelijke rechtsvorderingen, toch heeft de wetgever het noodzakelijk geacht om, voor een groot aantal overeenkomsten die in diverse sectoren van het economisch en maatschappelijk leven gangbaar zijn, te voorzien in verjaringstermijnen die voorkomen dat tussen de partijen geschillen rijzen lang nadat de relatie in het raam waarvan de verbintenissen zijn ontstaan, een einde heeft genomen.

De wetgever vermocht eveneens ervan uit te gaan dat « wanneer er bovendien iets gebeurd is dat aanleiding kon geven tot beroepsaansprakelijkheid, [...] de cliënt van de advocaat geen vijf jaar [zal] wachten na het afsluiten van het dossier om een vordering in te stellen », waarbij die termijn in feite « langer [is] dan vijf jaar » aangezien hij niet begint te lopen vanaf de dag dat de fout werd begaan (*ibid.*).

Uit dezelfde parlementaire voorbereiding blijkt voorts dat de wetgever rekening heeft gehouden met het feit dat sinds de afschaffing van de pleitbezorgers door het Gerechtelijk Wetboek, « de advocaten [...] al de taken [verrichten] die vroeger door de pleitbezorgers werden verricht ». Hij heeft geoordeeld dat bijgevolg de aansprakelijkheid van de advocaat voor de bewaring van stukken en van het archief diende te worden geregeld; hij heeft dan ook de verjaringstermijn inzake beroepsaansprakelijkheid laten samenvallen met de bewaringstermijn voor de stukken (*ibid.*, p. 1). Die termijn voor het bewaren van de stukken is dezelfde als die welke is vastgelegd bij artikel 2276 van het Burgerlijk Wetboek ten aanzien van rechters en pleitbezorgers, en is langer dan de termijn die op gerechtsdeurwaarders van toepassing is. Bovendien werd hij verantwoord door de overweging dat, enerzijds, « de lokalen waar de advocaat zijn beroepsactiviteiten uitoefent steeds kleiner worden en niet mogen worden overbelast met [...] omvangrijke dossiers » en, anderzijds, bij overlijden van een advocaat « zijn weduwe of erfgenamen [...] heel vaak niets met de balie te maken [hebben] en [...] redelijkerwijze niet [mogen] worden verplicht het archief gedurende vele jaren te bewaren, of het risico lopen van vorderingen in beroepsaansprakelijkheid » (*ibid.*).

Tijdens de werkzaamheden van de Commissie voor de Justitie van de Senaat hebben de commissieleden zich verheugd over het feit « dat eindelijk een einde zal komen aan een voor vele advocaten materieel onmogelijk houdbare situatie ». Bovendien waren zij van oordeel « dat de sociale orde moeilijk kan toelaten dat bij overlijden van een advocaat de overlevende

echtgenoot en de erfgenamen nog langer zouden worden lastig gevallen dan gedurende een termijn van vijf jaar » (*Parl. St.*, Senaat, 1984-1985, nr. 836/2, p. 2).

B.6. Al die elementen tonen aan dat de wetgever, door de termijn waarbinnen een aansprakelijkheidsvordering tegen een advocaat moet worden ingesteld op vijf jaar te brengen, een maatregel heeft genomen die redelijk verantwoord is ten opzichte van het doel dat hij nastreefde.

B.7. Het verschil in behandeling tussen de in de prejudiciële vraag beoogde categorieën van personen is niet zonder redelijke verantwoording.

De afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers bevindt zich immers, in tegenstelling tot de advocaat die voor het arbeidsgerecht optreedt, in een verhouding van ondergeschiktheid met zijn werkgever, zodat die laatstgenoemde op grond van artikel 1384, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek aansprakelijk zal kunnen worden gesteld. De advocaat die voor het arbeidsgerecht optreedt, is onafhankelijk en gebonden aan specifieke beroeps- en deontologische verplichtingen waaraan de afgevaardigde van de representatieve organisatie van werknemers niet is onderworpen.

Bovendien is het aanvangspunt van beide verjaringstermijnen verschillend : voor de afgevaardigde van een representatieve organisatie van werknemers is dat de dag waarop het schadeverwekkende feit is gepleegd, terwijl voor de advocaat de termijn van vijf jaar aanvangt op de dag waarop hij zijn taak ten aanzien van zijn cliënt heeft beëindigd, zodat het schadeverwekkende feit lang vóór de beëindiging van die taak kan zijn gepleegd.

B.8. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 2262*bis* van het Burgerlijk Wetboek schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, in zoverre het de vordering inzake beroepsaansprakelijkheid van de afgevaardigden van een representatieve organisatie van arbeiders of bedienden die handelen in het kader van artikel 728, § 3, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, onderwerpt aan de gemeenrechtelijke verjaringstermijn.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 23 maart 2005.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Melchior